

1949.11

OFFICIEEL

ORGaan

VAN DE STUDENTENVERENIGING
OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

2e JAARGANG

No. 2

NOVEMBER 1949

ΠΑΝΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

INHOUD

Bij het afscheid	
Rede van de praeses op het congres	
Het gevoelselement	J. C. Hoogewerff
Antwoord aan H. Berger	T. Verheyen
Zomerkampidylle	K. S. L.
Over innerlijke zekerheid	R. Ruiter
Potten en Pannen	
Scholierenkampen 1949	
Spattende vonken	
Boekbespreking	K. S. L.
Literatuurlijst Religie en Vergelijkende	
Wijsbegeerte	

Drukkerij A. Storm
Keizerstraat 5
Utrecht

S. V. H. G.

Hoofdbestuur:

Praeses: E. O. Houtsma, Van Leeuwenhoeksingel 25, Delft, tel. 436.

Vice-praeses: R. van Furth, Rijnsburgerweg 62, Leiden, tel. 26047.

Ab-actis I: Mej. J. C. E. Engelvaart, Hieronymusplantsoen 2, Utrecht.

Quaestor: A. Wassink, Soerlaan 41, Amstelveen, tel. 3373.

Ab-actis II: Mej. J. P. Bosch, Ferd. Bolstraat 11, Amsterdam, tel. 22240.

Postgiro: 514904 t.n.v. Quaestor der S.V.H.G.

Afdelingen:

Amsterdam: Praeses H. R. Krijn.

Ab-actis: W. Zandveld, Willemsparkweg 174, Amsterdam.

Delft: Voorzitter L. Schoewers.

Secretaris: J. H. N. Jelgersma, Oosteinde 150, Delft.

Groningen: Praeses J. Wolfgram.

Ab-actis: J. Tonckens, Hofstraat 36, Groningen.

Leiden: Praeses J. J. van der Werff ten Bosch.

Ab-actis: Mej. C. M. W. van Hemert, Rijnsburgerweg 99, Leiden.

Rotterdam: Praeses T. de Regt.

Ab-actis: G. van Ulsen, Tweemolentjeskade 10, Delft.

Utrecht: Praeses A. Lysen.

Ab-actis: Mej. L. Schmid, Biltstraat 109, Utrecht.

Wageningen: Praeses D. Burger.

Ab-actis: R. de Vita, Zoomweg 5, Bennekom.

Officiëel Orgaan:

Hoofdredacteur: J. A. Geurst, Goudenregenplein 54, Den Haag, tel. 334652.

Administrateur: F. Claringbould, Oudwijkerlaan 4, Utrecht, tel. 12590.

Interne administratie: Mej. M. van Wijk, Fr. Halsstr. 14, Utrecht.

Redacteuren: H. Berger, H. Doing Kraft, J. C. Hoogewerff, J. Voerman.

Abonnement voor niet-leden f 2,50 per jaar.

Leden en donateurs ontvangen het blad gratis.

Advertentie-tarieven verkrijgbaar bij de administrateur.

Postgiro: 536972 t.n.v. Administrateur der S.V.H.G.

Boekencentrum en Brochuredepôt:

Mej. S. F. van der Wal, Oranje Nassaulaan 50hs, Amsterdam.

BIJ HET AFSCHEID

Van grijs tot hemelsblauw. Zo zou men de geschiedenis van het orgaan kunnen samenvatten. Een blaadje, dat eerst door velen met belangstelling werd ingekeken, toen door niemand met de beste wil van de wereld ontcijferd kon worden, nu door iedereen per se gelezen wordt. Dat is het resultaat van een jaar onvermoeid werken. En ik geloof niet, dat we anderen tekort doen, als we hiervoor in de eerste plaats lof toezwaaien aan de nu afgestreden hoofdredacteur, de heer J. Kwee. Vooral aan zijn onvermoeide ijver en verbeeldingskracht is het te danken, dat het orgaan aan de verdrinkingsdood in het stencilinktmoeras is ontsnapt en sinds kort een helder blauw jasje draagt. Maar ook voor de inhoud heeft de heer Kwee steeds de grootste belangstelling gehad. Wat er in de vereniging omging, hij was er steeds van op de hoogte en liet het in het orgaan tot zijn recht komen. En wie herinnert zich niet die prettige stukjes, die hij in het begin geschreven heeft over het Chinese en Indische humanisme? We bedanken de heer Kwee op deze plaats voor dit alles zeer hartelijk en hopen, dat zijn activiteit te pen nog vele malen in dit blaadje tot uitdrukking zal komen.

VAN DE REDACTIE

Zoals U gezien of liever gevoeld zult hebben, is dit nummer tweemaal zo dik als zijn beide voorgangers. Wie hieruit de conclusie mocht trekken dat ook de volgende nummers in deze versterkte uitgave zullen verschijnen, die moeten we helaas voor een teleurstelling behoeden. Deze krachtmeting met de begroting is slechts van korte duur en de komende nummers zullen weer tot de hun passende omvang d.w.z. 8 pag. ineenschrompelen.

Laat dit echter hen, die iets op hun lever hebben, vooral niet weerhouden om hun copy aan de redactie toe te sturen. We blijven dan op de hoogte van wat er zoal in de verschillende afdelingen gedacht en gevoeld wordt en bovendien geldt: hoe meer stukjes er binnenkomen, des te groter is de keus en des te beter kan de inhoud van de nummers worden.

Copy voor het volgende nummer liefst nog dit jaar d.w.z. vóór 1 Januari 1950 toesturen.

REDE uitgesproken bij de aanvaarding van het praesidiaat der S.V.H.G. op het congres van 5 Nov. te Hollandse Rading

Dames en heren,

Wanneer ik de vergadering rondzie, verheugt het mij, dat waarschijnlijk slechts weinigen onder u zullen beseffen, dat wij hier op historische bodem staan. Toch is het slechts twee jaar geleden, dat — op 26 October 1947 — in deze zelfde zaal de interacademiale S.V.H.G. werd opgericht.

Dat dit mij verheugt, is, omdat hierdoor blijkt, dat deze oprichting niet het élan en het enthousiasme van een kleine groep is gebleven maar dat inmiddels een nieuwe generatie, bezield door dezelfde idealen, is gekomen die bereid en in staat is de S.V.H.G. verder te voeren.

Hoewel wij natuurlijk de toekomst hebben en, zoals ik geconstateerd heb, de voortekenen gunstig zijn, meen ik toch, dat enig ongeduld om deze toekomst te beleven voldoende verontschuldiging is om ook in het komende jaar het noodlot een handje te helpen niet alleen, maar ook hoop ik, dat u geen gebrek aan vertrouwen in deze toekomst zult willen zien in de energie en het enthousiasme, waarmee het nieuwe H.B. de taak van het oude H.B. wil voortzetten.

Het orgaan, dat dit jaar voor het eerst wordt gedrukt, is — hoewel wij hopen de omvang nog te kunnen vergroten — uiterlijk waardig het embleem der S.V.H.G. te dragen. De inhoud is helaas tot nu toe de zaak van zeer weinigen geweest; en ook dit is nog voor verbetering vatbaar.

Het is minstens pijnlijk te moeten veronderstellen, dat het geestelijk leven van uw afdeling zich in het orgaan thans reeds adaequaat weerspiegelt.

De zomerkampen, zoals zij vorige zomer voor het eerst werden gehouden, bieden nog vele ongeëxploreerde mogelijkheden. Wanneer het zomerkamp voor de leden door zorgvuldiger voorbereiding en steunend op de verkregen ervaringen in de activiteit van de vereniging is opgenomen, zal hiervan een sterk stimulerende werking uitgaan door de speciale sfeer van het kamp en de beleving van het sterk verhoogde gemeenschapsgevoel.

De scholierenkampen zullen op den duur een grote steun voor de vereniging zijn. Niet alleen om de directe resultaten; vooral verwacht ik veel van deze kampen omdat zij deze groep, voor wie, zoals van de zomer bleek, zelfs het woord humanisme vaak onbekend is, hiermee vertrouwd zullen maken.

Voor de aanschaffing van het hiervoor noodzakelijke en niet op andere wijze ter beschikking te krijgen kampeermateriaal is het fonds „Potten en Pannen” gesticht. Het kampwerk zal volgende zomer alleen mogelijk zijn, indien dit fonds dan in staat is de materiaal aankopen te financieren.

Het is verheugend, dat de conferenties dank zij de energie en het enthousiasme der opeenvolgende conferentiecommissies en door de fantasie en de geestdrift van enkele leden hun vorm

hebben gevonden en op dit punt een reeds afgerond resultaat is bereikt.

Belangrijker is op het ogenblik misschien nog de verhouding met andere gelijkgerichte stromingen. De contacten, die met geestverwanten in Engeland en Amerika zijn gelegd, en het begin, dat vorig jaar is gemaakt in Duitsland, dienen in het komende jaar te worden uitgebreid en onderhouden.

Ook in Nederland zal dit een „voorwerp van aanhoudende zorg” zijn. Hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat humanisme en buitenkerkelijkheid niet twee geheel samenvalende groepen aanduiden.

De vriendschappelijke verhouding met het H.V., die zeker niet alleen gebaseerd is op de gemeenschappelijkheid van bepaalde belangen, wordt door de S.V.H.G. zeer op prijs gesteld. Dat het H.B. van het H.V. ons in de gelegenheid stelt haar vergaderingen mee te maken, waarden wij zeer.

Het contact met andere studentenverenigingen, vooral met de beide op levensbeschouwelijke basis, is zeer belangrijk en verdient alle aandacht.

Dames en heren: De S.V.H.G. is een studentenvereniging op humanistische grondslag — wat u ongetwijfeld reeds vermoedde.

Na een overzicht van de S.V.H.G. als studentenvereniging zou ik nu enkele woorden willen wijden aan de humanistische grondslag. Het is niet mijn bedoeling u nog eens de beginselen te verklaren; dit hebben we op het vorige congres reeds gezamenlijk en zeer uitvoerig gedaan.

Het humanisme is als levens- en wereldbeschouwing te funderen en te handhaven zonder op buiten haar liggende beschouwingen een beroep te doen. Hiermee is aan haar axiomatische zijde en misschien ook aan de formele fundering voldaan. In de volle omvang is het humanisme hiermee nauwelijks aangeroerd. De levenshouding, waaraan wij het recht ontleen aan de beschavingen, die aan de onze ten grondslag liggen en aan andere, die zich onafhankelijk van de onze ontwikkeld hebben, humanistische trekken toe te kennen — deze levenshouding is dieper dan de redelijke bezinning en formulering gefundeerd op een levensgevoel, dat zich door zijn aard zelf aan verdere beredenering onttrekt. Wanneer ik dit gevoel nader tracht aan te duiden zou ik hiervoor het woord vertrouwen willen gebruiken: vertrouwen op zichzelf en vertrouwen op het leven en de wereld; de beide polen, waartussen de mens heen en weer geslingerd wordt, totdat hij leert zijn eigen weg te volgen. Zijn zelfverzekerdheid d.w.z. zijn zekerheid van zich zelf is dan niet langer verankerd in wat buiten hem ligt: zekerheden, leer-stelligheid; in gebruiken, gewoontes en conventies. Hij is zelfzeker geworden, dus zeker van zijn zelf en zeker van zichzelf.

Dit beeld van de van zich zelf zekere mens, staande tussen de zelfverwerkelijking en de zelfovergave, zien wij telkens weer verkondigd en voorgeleefd door een bonte verscheidenheid van personen in bijna iedere cultuur. Al zijn er perioden, waarin dit beeld verdwenen schijnt, en andere, waarin althans als ideaal dit beeld de gehele cultuur doordringt.

(lees verder pag. 15 onderaan)

HET GEVOELSELEMENT

in het humanisme

J. C. Hoogewerff

Het humanisme wordt vaak verweten, dat het zo cerebraal is en zo weinig ruimte laat voor het gevoelsleven. Weinig is echter minder waar. Inderdaad zal een humanist proberen verstandig te redeneren als het er om gaat duidelijk te maken, wat hij niet is en waarom hij dat niet is. Dit verstandelijke in het negatieve schijnt het enige te zijn, wat velen in het humanisme kunnen of willen zien. Vraagt men een humanist echter naar de motieven voor zijn humanisme, dan blijken die gewoonlijk in de grond van de zaak met de rede weinig verband te houden. In feite minder dan die van godsdienstigen voor hun godsdienst.

Het humanisme is essentieel een levenshouding. Een levenshouding, op zijn slechtst gemotiveerd door het „En gelijk gij wilt, dat u de mensen doen zullen, doet gij hun ook desgelijks”, op zijn best voortspruitend uit de diepste innerlijke overtuiging. Het is geen monumentaal bouwwerk der logica, opgebouwd op een aantal praemissen, welke weer moeten dienen om het onverklaarbare te verklaren. M.a.w. het humanisme is niet secundair en afgeleid van een bepaalde levensbeschouwing, maar het is een primaire uiting van het gevoelsleven. Iedere levensbeschouwing, welker consequenties er niet mee in strijd komen, is er mee verenigbaar. De eis, dat de levensbeschouwing niet strijdig mag zijn met de realiteit, is zeker niet typisch humanistisch, maar wordt door ieder weldenkend mens gesteld. Voor het opheffen van eventuele strijdigheden staan vele wegen open.

Voor de humanist zijn geen andere sancties gesteld op het doen van goed of kwaad dan zijn geweten. Er bestaat voor hem zelfs geen codex, waaraan hij ze kan kennen. Iedere situatie vraagt opnieuw om een beslissing. Dat geeft aan iedere bewuste daad een bijna mystiek karakter, want de uiteindelijke beoordeeling van een situatie en de diepste drijfveer voor een daad onttrekken zich aan de rede en komen voort uit gevoelsgronden. Zou men alleen de rede als richtsnoer nemen voor zijn handelen, dan zou iedere daad, die niet gericht is op voordeel, afkeurenswaardig zijn. En hoe verwerpelijk vinden we niet diegenen, die slechts op voordeel, ook in metaphysische zin, uit zijn. Trouwens, het feit zelf, dat we de rede aanvaarden als schema voor het denken, is al een daad van geloof. Namelijk het geloof, dat het succesrijke waar is.

Wel beschouwd, kan dus geconcludeerd worden, dat in weinig levenshoudingen het gevoelsleven zo'n grote plaats inneemt als dat bij het humanisme het geval is. Het poogt de gevoelens niet in het keurslijf van een of ander geestelijk regiem te persen. Ze zijn slechts onderworpen aan de zelfdiscipline. En dat ze niet ostentatief worden tentoongespreid, pleit slechts voor hun oprechtheid.

Antwoord aan H. Berger

Als ik indertijd in mijn stukje over de beleving, de indruk heb gewekt, deze te beschouwen als een gezellig achterdeurtje, waardoor ik steeds dit aardse tranendal met zijn giftige twijfels kan verlaten, om mij te begeven in oorden waar 't stralende licht, de Onbevleete Harmonie en de Puurste Zieleverrukking tastbaar aanwezig zijn, dan zou me dit spijten. Steeds loop je 't gevaar, als je spreken wilt over deze ervaringen, boven je macht te grijpen, zodat je betoog grotesk en pathetisch wordt en dan juist datgene mist wat je zeggen wilt.

Laat ik uitgaan van Bergers zin „Er wordt beweerd, dat de beleving zekerheid geeft en ons verheft boven veel onaangename dingen”.

Deze uitspraak geeft niet weer, wat beleving is. Op 't moment van beleving ondergaat de mens iets. Op dat moment bestaan er geen zeker- of onzekerheden, geen aangename of onaangename dingen. Er gebeurt domweg iets in en rond de mens. Geen visioenen, geen stralen uit de Hemel, geen Hoger Inzicht, niets mysterieus, niets geheimzinnigs. Het gaat hier niet om mystiek (iets waaronder toch verstaan wordt, 't in contact treden met God, of neiging tot 't geloof in wonderen en geheime krachten) maar om een oermenselijk alledaags gebeuren. De beleving is iets waaraan niets toe- of afgedaan kan worden door de mens. Het enige, wat hij kan doen, is zich openstellen en ondergaan. Ik geloof stellig dat wij van de belevenis op zich zelf niets anders kunnen geven dan een getuigenis, hierin ben ik 't volkomen met Berger eens. Zoiets kunnen anderen aanvaarden of verwerpen en wij kunnen slechts discussiëren over de vorm waarin 't gegoten wordt, niet over de belevenis op zich zelf. Een beleving valt buiten iedere discussie, omdat zij voorzover ik weet volstrekt redeloos is.

Ik schreef bewust stukje niet op 't moment der beleving maar daarna en trachte dit te benaderen langs redelijke weg. Ik was me bewust, dat ik dit maar tot op zekere hoogte kon doen, wat daarachter ligt is niet te benaderen met vormen, omdat 't vormloos is en door geen vorm, zelfs niet door muziek geheel te vatten is. Ik deed dit in de hoop diegenen te naderen, die deze beleving door hun andere aard niet als zodanig kennen. Hen grijpt 't artistieke exposé misschien niet, net zo min als mij 't briljante betoog grijpt. 't Logisch wetenschappelijke betoog zegt me niets, is een gesloten boek voor mij. Heel vaak voel ik echter dat ik er een aversie tegen heb, die dwaas is. Zo hebben anderen die tegen een getuigenis. „Met 't gehoor zult gij horen en geenszins verstaan en ziende zult ge zien en geenszins bemerken”, zegt Christus. Juist daarom heb ik getracht 't niet zo vaag en symbolisch te zeggen. Als ik gefaald heb door gebrek aan systeem, dan is dat te wijten aan 't feit dat ik een warhoofd ben, en niet in staat tot logisch denken.

Ik vind 't echter betreurenswaardig, dat deze beide mensengroepen elkaar niet begrijpen willen of kunnen. Maar voor zover

zij het kunnen moeten zij het trachten en niet bij voorbaat afwijzen (dat is overigens ook niet in stijl met het Humanisme).

Beide groepen, zowel de intuïtief gerichte als de mens die meer de nadruk legt op 't logische, hebben elkaar nodig en zullen uiteindelijk, willen zij werkelijk mens worden, elkaar moeten naderen; daar mens zijn volgens mij is, aan hart en hoofd even grote rechten toekennen. De ene mens zal meer uit zijn hart spreken, hij is onmisbaar, de ander meer zijn verstand laten werken, ook hij is onmisbaar. Maar wij hebben elkaar nodig. Ik persoonlijk ben vaak jaloers op heldere geesten. Als wij trachten ieder te laten leven en te laten werken op zijn terrein, dan kunnen we vruchtbaar samenwerken. Uit de spanning, die tussen logische en gevoelsmatige mensen heerst, kan dan iets geput worden wat beider leven verrijkt.

T. VERHEYEN.

Zomerkamp-idylle

Er zijn tradities aan het groeien in de jonge S.V.H.G. Ze vinden weerklank en worden langzamerhand aanvaard als vanzelfsprekendheid en verheven tot mos. Nu was er van mos nog niet veel te bespeuren in de steppe-achtige zandgronden van het Langeveld waar het laatste zomerkamp werd gehouden. Ondanks Heuckel's flora die de plaats innam van het geopenbaarde Woord, en die uitsluitsel gaf in menig botanisch probleem dat de karige plantengroei nog kon opleveren.

Het was een luisterrijk kamp! Een overtuigende manifestatie van Lao Tse's „woei wei" en van opvoedingsdriften in een cultuurmoede 20e eeuw. Er hing een sfeer die pakte. Er waarde een hardnekkige geest rond van verdronken Clementine. Er hing een loomheid die aanspoorde tot spitsvondig sarcasme en formidabele eetlust. Er werd vaak en veel gegeten. Trouwens, eten vormde zowat de hoofdschotel van het kamp. Het was steeds weer: eten koken, eten eten, eefoto's maken en langzaam het verdere inwendige eetproces laten verlopen. Afgezien van kleinere incidenten, die betroffen: een gebroken vinger met trefbal, een „geplatster Reifen Bedaure mich sehr", en Max en verdwenen leverworst, was het een volkomen succes.

De hele omgeving werkte trouwens mee. Het kampeerterrein lag ver van de beschaafde wereld. Zeker twee geographische mijlen van de dichtstbijzijnde scheergelegenheid, zijnde een kruidenierswinkel. Netelrijk kreupelhout onttrok de grasvlakte aan onbescheiden blikken. Slechts enkele paarden waren getuige van het intieme gebeuren, paarden in hun ongerepte paardzijn zo zuiver als de ezel van de dichteres Vasalis. Een bochtig donker paadje voerde over een zandkuil naar een primitieve wasgelegenheid, zijnde twee pompen waar veel en vaak van werd gebruik gemaakt. En naar een hokje en een doos waar het rampzalig overschot

van al het eten in verdween. En verderop kronkelde zich een grintpad dat leidde naar de wereld van de andere mensen, en naar de koele stranden van de Noordzee. Een grondzeil en wat tentdoek gaven beschutting tegen nachtelijke koude. Een Friese vlag hing angstwekkend halfstok op de tent van het opperhoofd. Deze vlag en de tent kwamen met het opperhoofd helemaal uit Doetinchem op de fiets. En gingen later weer helemaal dezelfde weg terug. Het opperhoofd at theebladeren en rookte vredespijp. Hij was een primus inter pares, tezamen met drie andere primussen waar het eten op werd gekookt. Koude zeebaden en hete zonnebaden waren gratis. In de wigwam van de sqaws werden de avondzittingen gehouden. Uitgezet en uitgelegen al naar het van pas kwam. In het zwakke schijnsel van een petroleumlamp werd er heftig gediscussieerd. Zo over een normgevoel dat één niet had. Over puberteitsavonturen. En over sexuele hervorming. Er werd zelfs gesmoesd in een vreemde tongval. Want twee gasten kwamen helemaal uit de binnenlanden van Europa.

De laatste dag vormde een climax. Brood met muisjes in de zeldzame topfrequentie van negen per man, althans bij één. Een late gast kwam uit het hoge Noorden, opgetogen over een laatste examen, en had het over een palletje. Aan teruggekeerde zwimmers werd de mare verkondigd van een beginnende bosbrand. Het verhaal werd sceptisch ontvangen. Klonk de ongelovige vraag: — Hoe hebben jullie die geblust? Met water zeker!? — Waarop het prompte antwoord: — Neen, met ons allen! Toen een overvloedig laatste avondmaal in schemerlicht, met aangebrande pap en brandnetelsoep. Een „Abschied. Danke Ihnen allen recht herzlichst. 's War mir eine grosze Freude diesen „Kamp“ mitgemacht zuhaben”. En vertrok met achterlating van een Nachnahmebeklebezettel. Toen de laatste meloenschiff verorberd was, werd een duinwandeling gemaakt in de klare nacht onder sereen sterregeflonker. De maan kwam op boven Hillegom, rood als een bloedappel. In conjunctie met Mars en in oppositie met de zon, wat door een aspirant-astroloog als een oorlogsdreiging werd uitgeduid. Turend door een prismakijker sloegen late wandelaars haar gade. Stil gemijmer en prozaïsche toespelingen op Jules Verne, Prikkebeen en Cyrano. Uit een andere hoek lonkte een ander schijnsel, de aardse lichtbron op de vuurtoren van IJmuiden. Die een bijzondere aantrekkingskracht uitoefende op een deel van het groepje. De rest sjokte zijwaarts af, over een donker vlondertje een kanaal over, achter een lakonieke aanstaande houtvester die beweerde dat toeristen duinen sleten en het land nivelleerden. Later in de nacht werd het dampig en lag er een gekleurde ring om de maan. Beweerde één: Dat komt door het vocht, zie je! — Zei een ander: Nou, die kringen heb ik meer gezien, op oude schilderijen van heiligen. — Waarop weer prompt de één: Nou juist, een bewijs dat men bij die ook nattigheid heeft gevoeld. —

De volgende ochtend gingen de tenten in de foudralen en de herinneringen gingen mee naar huis.

O, schone zomertijd! Wanneer is het nou weer zomer?!

K. S. L.

Over INNERLIJKE ZEKERHEID

R. Ruiter

De enige vaste grond, waarop de humanist staande kan blijven, is de innerlijke verzekerdheid, aldus P. E. in „Problemen voor een humanist” (Orgaan no. 6).

Ik nu sta, zoals ongetwijfeld vele degelijke Hollanders, graag op vaste grond. Van de drie-meter springplank sta ik angstig naar beneden te kijken. Waar haal ik de moed vandaan om de sprong te wagen? De val doet mijn hart bijna stilstaan; maar gelukkig, daar bereik ik het water, dat me weer veilig wil dragen. Altijd echter aan het vallen zijn? Ik durf er niet aan te denken. En met de andere vaste-grond minnaars deel ik de afschuw voor het moeras en drijfzand. Liever zou ik daarom die vaste grond bezitten dan de gave allerlei onbelangrijke problemen te kunnen opwerpen, welke mij zelf belangrijk schijnen.

Toen ik dan ook gelezen had, dat de innerlijke zekerheid de enige vaste grond voor de humanist is, heb ik mij van allen en alles afgezonderd en met heftig begeren naar mijn innerlijke zekerheid gezocht. Ik opende al mijn binnenkamertjes, maar nergens zag ik 'm zitten. En aan mijn ijver kan het toch niet liggen, want wat graag zou ik 'm gevonden hebben. Zegevierend was ik uit mijn afzondering te voorschijn getreden en iedereen had ik 'm getoond. Zelfs een vader had niet trotser op zijn eerste spruit kunnen zijn dan ik op mijn innerlijke zekerheid. Want stel u toch voor, dat er eens iemand met een werkelijk probleem (dat hem niet slechts belangrijk lijkt, maar waar hij tijden lang mee geworsteld heeft) bij mij om raad kwam vragen. Zou niemand hem weigeren aan te horen, ik had hem met open armen ontvangen. Ik zou me als een tovenaars voelen, die de machtspreuk bezat, welke alle moeilijkheden kon oplossen. Met een bemoeidigend knipoogje had ik hem mijn innerlijke zekerheid gegeven en na die een gemoedelijk schouderklopje te hebben gegeven, mijn oor voor zijn mond gelegd, opdat me niets zou ontgaan van wat deze fluisterend maar toch duidelijk verstaanbaar zou zeggen. En als ik zo de raadvrager had geholpen, zou ik het gevoel hebben dat het leven toch niet helemaal waardeloos was.

Het wordt echter degeen, die naar innerlijke zekerheid zoekt, niet makkelijk gemaakt, wanneer hij leeft in zijn eigen tijd en niet een honderd jaar telaar. Zij is immers gekenmerkt door een radeloze vertwijfeling, die de gehele persoonlijkheid omvat en oneindig verschrikkelijker is dan de intellectuele twijfel, hoewel daar ook nog maar weinigen aan toekomen. Deze algemene cultuurgesteldheid blijft er voor ons slechts over, nadat de voorafgaande tijd in een burgerlijk-optimistisch rationalisme lang genoeg in haar bewustzijn had gevegeteerd.

Hij dan, bij wie de vertwijfeling zijn intrede al had gedaan, grijpt naar de werken, die de besten van zijn tijd geschreven hebben, om daar zijn zekerheid in terug te vinden. Tot zijn schrik leest hij echter bij Gide: „Ik heb het uitstekend zonder zekerheid kunnen stellen van het ogenblik af dat ik ingezien heb, dat het

voor de mens onmogelijk is om zekerheid te verwerven." En hij stelt ons verder voor de keus: „... zich zo'n zekerheid te scheppen, of kunstmatige zekerheden aan te nemen terwijl men tracht ze niet voor leugenachtig te houden."

Zal ik hem schrijven dat er nog een innerlijke zekerheid is? Of is deze veilige haven slechts voor humanisten weggelegd en moet Gide weer bot vangen?

Sartre zegt: „De keus is niet zonder grond." Dit zou ons houvast kunnen geven wanneer deze existentialist de grond aan de keus voorafgaand zag en niet er op volgend. Hij zegt dan ook: „Door te kiezen stelde ik me op deze grond."

Dit is echter wel een heel schrale troost voor hem, die naar innerlijke zekerheid zoekt op grond waarvan hij een keuze kan doen.

Als Gide en Sartre ons niet kunnen helpen kan P. E. het mischien. Wij lezen bij hem: „Inplaats van de zekerheid die talloos vele mensen vinden door zich te buigen voor en zich te beroepen op een gezag buiten en boven hen (God, bijbel, kerk, partij) zoekt de humanist de innerlijke verzekerdheid... enz."

Na deze zin verscheidene keren overgelezen te hebben, edoch 'm in zijn volle draagwijdte nog niet vattend, werd mijn hele interesse in beslag genomen door dit ene stekelige vraagje: „Hoeveel malen zou van Eeden voor het Christusbeeld gebogen hebben, voordat de zekerheid zich bij hem aankondigde?"

Nadat ik me echter deze vraag had voorgelegd, moest ik meteen lachen. Ach welnee, 't is immers onmogelijk om zo zekerheid te verwerven. Hij vindt natuurlijk zijn innerlijke structuur in het katholicisme terug en daarom voelt hij er zich toe aangetrokken en daarom vindt hij er zekerheid.

Hetzelfde geldt voor de partij-mens. Slechts een communist wordt lid van de communistische partij. Wanneer hij zich beroept op de C.P.N., dan beroept hij zich op zijn innerlijke structuur.

De humanist zoekt zijn innerlijke structuur in een humanistische vereniging en waar deze nog geen geconsolideerde opvattingen heeft en differente meningen toelaat, in discussie met zichzelf en anderen.

De beste methode hierbij is niet het zich bezinnen over klakkeloos opgeworpen problemen, maar over die waar de individuele innerlijke structuur mee worstelt.

Er is in dit opzicht geen principiële verschil tussen de humanist en de categorie der godsdienstigen en partijmensen, want waar bij hem het accent valt op het directe zoeken der innerlijke structuur, ligt het bij de laatsten op het gereflecteerde, namelijk via hun organisaties.

De zekerheid die beide categorieën verwerven berust op het feit, dat zij zich thuis voelen in hun eigen structuur; en slechts thuis voelt men zich echt op zijn gemak.

De innerlijke structuur is een bepaald-zijn. Vandaar dat hij ook geen directe richting aan het actief-zijn van het individu geeft. Wanneer dat er echter mee in strijd is, vindt het individu zichzelf niet. Daar hij echter niet straffeloos buiten zichzelf kan

blijven, wordt hij ertoe gedwongen zijn uit het oogpunt van het bepaald-zijn der innerlijke structuur foutieve actie op te heffen.

Socrates zei dan ook, dat zijn daimonion, waar hij, dat is nu wel duidelijk, privé rechten op kon doen laten gelden, hem slechts weerhield.

De eerste onzekerheidsgevoelens ontstaan, doordat we intellectueel moeten vertolken wat zelf stom is. In de kloof tussen zijn en denken speelt de twijfel haar rol.

Men kan er zeker van zijn dat een opvatting in overeenstemming is met de innerlijke structuur, wanneer we bij het lezen of horen ervan opeens denken: „He ja, zo is 't.”

Het vinden van zichzelf uit het gevangen-zijn in de mogelijkheden werkt bevrijdend.

De zekerheid, die men verkrijgt doordat men zich thuis voelt in zijn eigen structuur, valt weg bij het bedenken dat deze verschilt met het individu. De differenties tussen de structuren der individuen maken het onmogelijk voor het individu om absolute zekerheid te krijgen in problemen, waarbij hij op grond van zijn eigen bepaald-zijn moet beslissen.

Principiëel kan in de innerlijke structuur (die reikt tot daar waar de individuen niet meer van elkaar verschillen) geen absolute zekerheid verkregen worden, omdat ze zich verliest in de algemeen menselijke laag; en daarmee gaat de vaste grond verloren voor het verkrijgen van zekerheid.

In algemeen menselijke problemen krijgen we „zekerheid”, wanneer onze opvattingen in overeenstemming zijn met onze algemeen menselijke structuur, waarin we ons dan thuis voelen. Maar bij het bedenken, dat deze laag door diepere gedragen wordt, dus niet autonoom is en geen bodem heeft, valt ook deze zekerheid weg.

Absolute zekerheid kan slechts verkregen worden in die sfeer welke geen differenties kent, door zichzelf bepaald is en haar eigen bodem is. Dit is het Absolute, het Al, Tao.

Waar geeft het Al nu zekerheid voor?

Terwijl de innerlijke structuur is een bepaald-zijn ten opzichte van verschillende problemen en als zodanig ook relatieve zekerheid daarin geven kan, heeft het Al slechts een ongedifferentieerde zijnsstructuur. Het kan daarom ook maar één zekerheid aan de mens geven, welke deze dan ook nooit ontkennen kan: te zijn.

De zekerheid te zijn verkrijgt men niet door de intellectuele constatering, maar evenals bij de andere zekerheids gevoelens, door in de structuur te bestaan, waarin zekerheid gezocht wordt. Alleen de zuiverste mystische ervaring van in het Al opgenomen te zijn, geeft de mens de enige zekerheid, die hij kan verwerven.

Maar deze zekerheid geeft evenmin een basis voor een levens- of wereldbeschouwing, als het „cogito ergo sum” voor de filosofie van Descartes. En de andere zekerheden zijn van dat gehalte, dat men degenen, die er zich op beroept, hetzelfde kan vragen als de krankzinnige aan zijn dokter deed: „Ben jij nu gek of ben ik het.”

(lees verder pag. 16 onderaan)

POTTEN en PANNEN

Het is nog geen jaar geleden, dat door het Hoofdbestuur van de S.V.H.G. een kampcommissie ingesteld werd, en reeds nu werden onder auspiciën van de kampcommissie een aantal kampen georganiseerd; n.l. twee voor middelbare scholieren in samenwerking met het Humanistisch Verbond en een tot één vergroeid tweetal kampen voor studenten, waarvan de technische zijde door de kampcommissie verzorgd werd.

Elders in dit nummer kunt U enkele indrukken uit de kampen vinden; deze zullen U wellicht de overtuiging geven, dat het gewenst is volgend jaar weer kampen te houden en ongetwijfeld zal het congres zich ook in deze zin uitspreken.

De kampcommissie is echter helaas tot de slotsom moeten komen, dat het volstrekt onmogelijk is volgend jaar kampen te organiseren, tenzij....

Tenzij de S.V.H.G. er in slaagt een zekere hoeveelheid materiaal aan te kopen en wel met name het materiaal in de kop van dit artikel genoemd: het keukenmateriaal.

Dit materiaal is niet te huur; lenen zoals dit jaar geschiedde, zal volgend jaar niet gaan, omdat het aantal deelnemers daarvoor te groot wordt. Willen we kampen, dan is het dus noodzakelijk om materiaal in eigen bezit te hebben; daarbij komt natuurlijk nog de overweging, dat het op de duur zeer zeker goedkoper is om met eigen materiaal te werken.

Voor deze doeleinden, aankoop en beheer, heeft de kampcommissie een fonds „Potten en Pannen” ingesteld.

Maar wat is een fonds zonder geld? Nog minder dan Heer Bommel zonder schoenen.

Dit fonds zal gevuld moeten worden, de kampcommissie heeft gewikt en gewogen en tenslotte besloten bonboekjes te laten drukken.

Het is ongetwijfeld een onaangename taak om op deze wijze gelden bijeen te garen voor dit fonds, waarbij de bonnetjes als kwitanties dienst kunnen doen. Echter de kwaal van het fonds, geldgebrek, is ernstig, en het middel is beter dan de kwaal.

De bonboekjes, inhoudende 5 bonnen van f 0,10 en 8 bonnen van f 0,25, totaal f 2,50, kunnen besteld worden bij de kampcommissie, Nieuwe Laan 56, Delft.

De kampcommissie rekent er op, dat ieder S.V.H.G.-lid de schone taak, die hier voor hem (haar) weggelegd is, ziet en een boekje bestelt.

Het gironummer van het fonds is: „54.28.81, ten name van de penningmeester van het fonds „Potten en Pannen” van de S.V.H.G. te Delft.”

Bij storting of overschrijving steeds duidelijk doel vermelden dus bijvoorbeeld: „Bestelling .. exempl. bonboekjes” of: „Betalings reeds gestuurd bonboekje”, „Bijdrage” enz. enz.

De kampcommissie,
W. GEERTS.
E. O. HOUTSMA.
L. F. OTTEN.

Scholierenkampen 1949 te Rijssen

Los, zonder verband was de eerste dag van elk kamp:allemaal onbekenden.... een voor een druppelden ze binnen....

Het terrein werd bekeken: hei en dennen, de tenten er tussen gedoken.

Hier zullen we zeven dagen met elkaar leven; nu is er nog niets dat ons bindt, alleen misschien verwachting.

De eerste maaltijd buiten in een kring op de grond brengt jolig gedoe van opscheppen, eten, praten, lachen.... Lachen om de domoor, die zijn knieën brandt aan zijn hete bord.... lachen om de spin, die over een lepel kuiert.

Blijheid klinkt erin om het plezierig zo buiten zitten; om de vogel, die hoog in de lucht roept en van ver antwoord krijgt; om de lucht van hei en dennen.

Na één nacht — doorgebracht in de tenten — worden „verbondenheid” en „vreugde” gasten, die een steeds groter plaats gaan innemen.

Er wordt gezongen, we doen een balspel, we volksdansen.... De duiken bij elkaar in een grote kooktent en er wordt uitgelegd hoe een primus in elkaar zit; tenslotte probeert ieder er zelf een aan te steken. Als het regent bakken we koeken van beslag, dat te zout is, in groepjes — elk met een primus — verspreid door de tent. Grauw is het land, grijs de lucht, het onweert.... Wat geeft het dat het regent? We trekken er wel door heen!

We maken een tocht naar een leemgroeve en klauteren naar beneden in een met stenen bezaaide put. Er wordt uitgelegd wanneer en hoe die keien hier terecht kwamen. Zachtgroene, rose, blauwige stenen.... de mooiste tinten worden er uitgezocht en met de zakken vol klauteren we weer naar boven.

Er wordt verteld over de steenfabriek en met eigen ogen kan ieder zien hoe de leem uit de putten tot stenen verwerkt wordt.

De grote kooktent bij avond: het hele groepje ligt of zit genoeglijk door elkaar.... schaduwen en licht van een olielampje.... een spookverhaal....! Op verzoek van verschillende tracht een van ons het begrip „Humanisme” te verduidelijken.... vragen worden gesteld.... er wordt gepraat in de ware zin van het woord:

„Durven leven met de moed om moeilijkheden recht aan te zien.... niet bang zijn voor de werkelijkheid, ook als deze aan een mooie droom een eind zou maken.... leven, niet zoals de mensen zeggen dat het goed is, maar zoals je zelf naar waarheid weet, dat het moet.”

Dan sjouwen door het bos met hout voor het kampvuur. Stapels dorre takken worden aangesleept.

In de avonddonkerte zit het troepje rond de vlammen, warm in een deken gehuld. Zang, chocolademelk en stilte. Stilte waarin alleen het vuur zingt en het hout knettert. Warme gloed op de gezichten.... een fluisterend terugkeren naar de tenten....

Een paar studenten.... een groep middelbare scholieren....

(lees verder pag. 13 onderaan)

Spattende VONKEN

Onder deze naam openen we hier een nieuwe rubriek. Zendt ons daarvoor nieuws uit de afdelingen, over belangrijke lezingen, bijeenkomsten, disputen enz., kortom over alles uit het nabije verleden, het heden en de naaste toekomst, wat voor een S.V.H.G.-er van belang kan zijn. Weest niet bang, laat de vonken maar spatten.

LEIDEN:

14 October werd door de afdeling Leiden een zeer geslaagde eerstejaars-bijeenkomst gehouden. Sprekers: Prof. Sassen, Prof. van Holk en Prof. Tielrooy. Onderwerp: het humanisme, gezien resp. van Katholiek, Protestants-Christelijk en Humanistisch standpunt uit. Filmzaal van de Academie tot op de radiatoren bezet.

HOLLANDSE RADING:

5 en 6 November, congres en najaarsconferentie van de S.V.H.G. Lezingen van Dr. Schenk en Prof. Kruidhof over Verdraagzaamheid. Cabaret met Tom Mix, een dichtgeknepen waterkraan, de S.V.H.G.-orgeldraaier en nog vele anderen, het geheel bijeengehouden door een Groningse Hollander (of een Hollandse Groninger?). Met recht een conferentie, waar men met een verhit hoofd, een warm hart en koude tenen van huiswaarts gekeerd is. Verslag in het komende nummer.

CONFERENTIESTAARTJE:

Het is gebleken, dat er uit Hollandse Rading meer brochures over de lezingen van de vorige conferentie zijn meegenomen, dan er geld is binnengekomen. Willen daarom zij, die wel zo'n aardig blaadje in hun bezit hebben, maar nog niet betaalden, de verschuldigde f 0,75 overmaken aan de heer C. G. H. Scholten, van Leeuwenhoeksingel 29, Delft? Doe het vlug, want hij zit er om te springen.

VAN DE KAMPKOMMISSIE:

Op 7 en 8 Januari organiseert de kampcommissie een weekend-reunie voor de deelnemers van de scholierenkampen. Ook voor belangstellenden zijn (in beperkte mate) plaatsen beschikbaar. Alle inlichtingen bij de kampcommissie, Nieuwe Laan 56, Delft.

VAN BUITEN DE VERENIGING:

Van de Onafhankelijke Jongeren Beweging (O.J.B.) ontvingen we een uitgave: „Wat is, en Wat wil de O.J.B.?“, samengesteld door John van Veen en Herman den Hartog. Zij, die geïnteresseerd zijn in de O.J.B., kunnen deze uitgave ontvangen van het Landelijk Secretariaat der O.J.B.: Amstedijk 131 III, Amsterdam (10 ct aan postzegels insluiten).

zang, dans, spel.... zotte kampvoorvallen.... een rustig gesprek.... Dat was genoeg! Daarmee werd een samen-zijn bereikt, dat vol sterke, echte vreugd, vol onderling contact was, en waarin met elkaar benaderd en verwerkelijkt werd, wat de mens als goed en waar ervaart.

Boekbespreking

Van de Uitg. Mij. „KOSMOS” te Amsterdam ontvingen wij:
Dr. K. F. Proost & Prof. Dr. Jan Romein Geestelijk Nederland 1920—1940, 2 dln. Prijs tezamen f 19.50, per deel afzonderlijk f 12.50.

Dat er na de oorlog een zeer sterke behoefte is ontstaan om het sterk uitgegroeide materiaal op alle gebieden van geestelijk leven door overzichtelijke verzamelwerken in gecompriëerde vorm samen te vatten, teneinde aldus een enigszins representatief inzicht te verkrijgen in de tendenzen die zich op al deze gebieden aan het verwerkelijken zijn, is een feit dat we zonder moeite kunnen constateren. We hoeven slechts te wijzen op de uitgifte van bijvoorbeeld het Gedenkboek van het 50-jarig Regeringsjubileum, van de E.N.S.I.E., van de herdruk van Godsdiensten der Wereld. De enorme opbloei als gevolg van de verhoogde culturele activiteit sinds de twintiger jaren in Nederland, maakt het opstellen van zulke overzichtelijke verzamelwerken noodzakelijk. De samenstelling ervan is echter een kunst die haar volmaakte vorm nog niet heeft bereikt. Het is de kunst van gecoördineerde samenwerking, waarbij iedere medewerker zich bewust moet kunnen instellen op de terreinen die hijzelf niet bestrijkt maar die door anderen worden behandeld, teneinde het geheel niet een loutere verzameling van toevallig bijeengebrachte verslagen te maken, maar een innerlijke samenhangende en zinvolle eenheid.

Zulk een werk is ook „Geestelijk Nederland 1920—1940”, waarin 22 cultuurgebieden, te weten:

Onderwijs en volksvoorlichting, Radio, Godsdienst en Kerk, Wijsbegeerte, Beeldende Kunsten, Bouwkunst, Muzieklevens, Toneel, dans en film, Letteren, Nederlandse filologie, Geschiedenis, Rechtswetenschap, Economie, Sociografie en Sociologie, Psychologie, Geneeskunde, Biologie, Geologie, Scheikunde, Natuurkunde, Sterrekunde, en Wiskunde,

door 22 uitgelezen deskundigen worden behandeld. Een ieder die de geest van de tijd waarin hij leeft wil doorgronden en de concrete vragen wil kennen die in het huidige tijdsgewricht aan de orde worden gesteld in het hele gebied van culturele activiteit in Nederland, zal dit boek niet kunnen ontberen. De schrijvers hebben zich hier alle moeite gegeven om zo beknopt en toch zo volledig mogelijk, zo deskundig en toch zo eenvoudig mogelijk, de problematiek, de methodiek en de bestaande tendenzen te beschrijven op het gebied dat ze bestrijken. Het geheel is een zeer aantrekkelijk, en naar het zich laat aanzien alleszins representatief, beeld geworden van wat geestelijk Nederland in de achter ons liggende jaren als kostbaar erfgoed heeft nagelaten. Het is een imponerende en fascinerende inventarisatie als het ware van het enorm uitgebreide materiaal dat al lang en lang aan de greep van de enkele vakman ontsnapt is.

Er is vaak kritiek geleverd op het overmatige getheoretiseer waar de discussies in confessionele studentengroeperingen aan lijden. En geklaagd over het ontstellende gebrek aan inzicht in

concrete zaken, in praktische problemen. De meeste besprekingen op disputen blijven oppervlakkig, generaliserend en amateuristisch. Welnu, hier is een werk dat deze lacunes kan aanvullen, dat althans de weg wijst naar een concreet uitzicht op de werkelijk bestaande situaties, en dat aangeeft langs welke lijnen deze zich zouden kunnen ontwikkelen. Voor de humanistische student met een actieve belangstelling voor de cultuuruitingen van zijn tijd, die contact wil blijven houden met de levende volksgemeenschap waar hij deel van is met al de reële problemen hiervan, die niet tevreden is met zijn eigen gespecialiseerde studie maar die een helder inzicht wenst te hebben in het samenhangend geheel van het geestelijk leven in zijn dagen, voor zulk één is dit werk onmisbaar. Hoevelen lopen er niet rond, die niet bevroeden hoe veel er buiten hun kleine vakgebied aan schoons en waardevols bestaat? Eigenlijk moest een werk als „Geestelijk Nederland” van A tot Z met grote aandacht worden gelezen en herlezen om enig besef te krijgen van de geweldige geestelijke rijkdom en variatie van de levende generatie.

De omstandigheden zijn nu zo veel gecompliceerder dan een 25 jaar terug. De eisen van het moderne leven zijn zo veel zwaarder geworden. Toegespitste en vergaande specialisatie is een noodzaak geworden. Slechts een grondige vakbeheersing kan de verscherpte concurrentie doorstaan. Maar daarnaast, en dieper dan dit alles, doet zich een behoefte gevoelen aan innerlijke integratie. Er is een streven merkbaar naar een volledige vorming van de menselijke persoonlijkheid en naar een zekere graad van universaliteit. De mens van deze tijd kan niet meer enkel vakgeleerde zijn en het concrete leven waarin hij met beide voeten in staat, vergeten. De mens van deze tijd moet zijn de integrale, universele mens. Geen fantast die in zijn eentje probeert een hele eigen wereldbeschouwing samen te stellen, maar die zich houdt aan de concrete werkelijkheid, die met eindeloos geduld kennis neemt van het vele dat voor hem aan positieve resultaten is voortgebracht en de moed heeft in positieve zin hieraan voort te bouwen.

Het zou onbegonnen werk zijn hier iets van de inhoud van „Geestelijk Nederland” te willen beschrijven. Men leze het boek zelf!

REDE congres (vervolg van pag. 3)

De periode, waarin wijzelf leven, toont tenminste voor ons een merkwaardig dubbel aangezicht. Zowel de krachten, die stuwen in de richting van het vertrouwen als de tegenkrachten, die dringen naar ontmenselijking en opgeven van het zelfrespect en het gehele zelf, zijn zeer sterk aanwezig. Ik ben er trots op, dat de S.V.H.G. in de ongekend hevige botsing van deze beide stromingen weet een taak te hebben en bereid is deze op haar te nemen.

Ik dank u voor uw aandacht.

Literatuurlijst no. 2

Religie en Vergelijkende Wijsbegeerte

Qualificatie-letters:

Qualificatie-letters:

- A. Algemene beschouwing, enige voorkennis van het onderwerp vereist.
- D. Geschikt voor bespreking op dispuuten.
- I. Geschikt als, algemene inleiding. Ook zonder voorkennis te lezen.
- N. Niet-humanistische strekking. Alleen voor gevormde lezers. Overigens zonder enig voorbehoud.
- S. Standaardwerken of encyclopaedische werken, geschikt voor het naslaan.

Algemeen:

H. Bergson Les deux sources de la morale et de la religion	A
W. E. Hocking Living religions and a world faith	AD
S. Radhakrishnan Eastern religions and Western thought	AD
R. Tagore Religion of Man	AD
W. James The varieties of religious experience	S
G. van der Leeuw Phänomenologie der Religion	NS

Godsdienstgeschiedenis:

E. E. Kellett A short history of religions (London 1948)	I
G. v. d. Leeuw, e.a. De Godsdiensten der Wereld 2dln.	S

Mystiek:

E. Underhill Mysticism	S
R. Otto Das Heilige	I
R. Otto West-Oestliche Mystik	A
Mahendranath Sircar Hindu Mysticism	A
J. de Marquette La mystique comparée (Paris 1948)	AD

Nieuwe Testament:

G. E. v. d. Bergh v. Eysinga De Wereld van het Nieuwe Testament	AD

Teksten en Vertalingen:

R. Ballou The Bible of the World (Hindu, Buddhist, Confucianist, Judaic, Christian, Taoist, Zoroastrian, Mohammedan)	S
R. Ballou The pocket world bible (London 1948)	S
Lin Yu-tang The Wisdom of China and India (New York 1948)	S

Vergelijkende Wijsbegeerte:

P. Mason Oursel La philosophie comparée	A
Ch. A. Moore (editor) Philosophy, East and West (Princeton 1946)	S
E. S. C. Northrop The meeting of East and West (New York 1947)	AD

Diversen:

F. Nietzsche Jenseits von Gut und Böse	A
Zur Genealogie der Moral	A
Der Antichrist	AD
W. E. Monod de Froideville Terug naar het Zelf	A
Verg. Ferm (editor) Dictionary of Religion (New York 1947)	S
S. Vestdijk De toekomst der Religie	A
S. Radhakrishnan Religion and Society (London 1947)	A

Over innerlijke zekerheid (vervolg van pag. 10)

De bevrijding welke hij ondergaat, die heeft gezocht naar innerlijke zekerheid als vaste grond voor het nemen van beslissingen en slechts tot het inzicht kwam dat die niet bestaat verzoent hem volledig met deze pessimistische conclusie.

Gide's opmerking: „Ik ontken dat dit (dat er voor de mens geen zekerheid bestaat) de mens tot wanhoop brengt”, beantwoordt hij met een: „Integendeel.”

Een vaste grond beperkt. Het inzicht, dat deze niet bestaat, maakt het mogelijk, dat het individu als bevrijd opgaat in zijn oneindige structuur.

AURORA (Opgericht 1887)

IS UW
LEVENSVERZEKERING MIJ.

Enig aandeelhoudster:

„DE WEZENKAS”

Vereniging op grondslag van het beginsel „Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen: HEERENGRACHT 62

AMSTERDAM - TELEF. 47006

Dr H. J. MISPELBLOM-BEIJER

Tolerantie en Fanatisme

Een studie over Verdraagzaamheid

De schrijver heeft in bovenstaand werk een der positieve waarden van Europa's culturele bezit, dat meer dan ooit gevaarlijk in het geding is, in het licht gesteld. Hij heeft de tegenstelling, die in de titel is uitgedrukt, tevens in zijn historische aspecten geschetst; het Humanisme komt hierbij, in zijn belangrijkste vertegenwoordigers, voortreffelijk tot zijn recht. Daardoor krijgt de lezer een helder inzicht in de onvervangbare betekenis van de verdraagzaamheid als een der grondpijlers van de Westerse beschaving. Een boek van grote actuele betekenis.

INHOUD: I. Woordgebruik en begripsbepaling - II. Het verschijnsel in de geschiedenis - III. De rol van temperament en karakter - IV. De invloed van sociale factoren - V. Verdraagzaamheid als ethos - VI. Het religieuze aspect - VII. Perspectief der verdraagzaamheid.

Verkrijgbaar
in iedere

goede boekhandel

MET 8 FRAAIE PORTRETTE

Prijs f 5.25 ingenaaid; f 6.75 gebonden

VAN LOGHUM SLATERUS N.V. - ARNHEM